

# Lokalizace čínských narativů v českém mediálním prostředí

PhDr. Ivana Karásková, Ph.D.



Pokusům o manipulaci s informacemi a vměšování (foreign information manipulation and interference, FIMI) ze strany Ruské federace věnují české státní orgány a instituce a akademický i neziskový sektor dlouhodobě značnou pozornost. Snahy Čínské lidové republiky ve stejné oblasti jsou však v mnoha případech opomíjeny a podceňovány. Tento přístup je krátkozraký, neboť se jedná o aktéra, který se může stát v dlouhodobém výhledu pro Evropu, a potažmo Českou republiku, větší výzvou než Rusko.

Již před ruskou invazí na Ukrajinu byl navíc v regionu střední a východní Evropy patrný trend sbližování ruských a čínských snah o ovlivňování informačního prostředí. Pokud by Čína, která je ve vlivovém působení ve srovnání s Ruskem a dalšími aktéry v Evropě spíše nováčkem, byla schopna převzít ruské techniky, značně by to posílilo dosah jejích narativů. Na rozdíl od Ruska může Čína ve svém úsilí o ovlivňování zahraničněpolitického konsenzu a evropského a transatlantického ukotvení České republiky a politických preferencí obyvatelstva těžit ze svého obrovského ekonomického potenciálu nebo využít při zvyšování dosahu svých narativů pokročilé kapacity umělé inteligence.

## Strategie ČLR pro manipulaci s informacemi a vměšování

Čínský prezident a generální tajemník Komunistické strany Číny Si Ťin-pching vedl 31. května 2021 kolektivní studijní zasedání politbyra věnované „posílení mezinárodních komunikačních schopností Číny.“<sup>1</sup> Toto zasedání a série následných studií, které vydaly čínské úřady a akademické instituce, poskytují důležitý vhled do aspirací země, které budou v nadcházejících letech formovat čínskou vnější propagandu a informační operace.

Si prohlásil, že Čína musí vybudovat komunikační kapacity a formovat mezinárodní diskurz, který bude odpovídat její moci a mezinárodnímu postavení.<sup>2</sup> Vyzval všechny představitele, aby „dobře vyprávěli čínský příběh“ a ukazovali „skutečnou, mnohorozměrnou a komplexní Čínu“.<sup>3</sup> Si hovořil také o tom, že Čína by měla lépe využívat etablované experty, platformy a kanály, jakými jsou mezinárodní konference a fóra či zahraniční mainstreamová média k tomu, aby byl čínský hlas slyšet.

Cílem čínského vedení je usměrňovat mezinárodní veřejné mínění, zejména v tématech pro Čínu problematických, jakými jsou Hongkong, Sin-ťiang, Tibet, původ Covid-19 nebo vojenská přítomnost v Jihočínském moři, a vytvořit příznivé prostředí pro rozvoj a vzestup Číny. K úspěšnému šíření svých narativů používá čínský stát kombinaci prosazování pozitivních zpráv o Číně se zastrahováním oponentů a vytvářením informační asymetrie.

K šíření tzv. „pozitivní energie“<sup>4</sup> slouží dlouhodobé dohody o mediální spolupráci se zahraničními agenturami, mediálními domy a tradičními médii. Jen v Evropě investovala Čína do médií mezi lety

<sup>1</sup> “习近平在中共中央政治局第三十次集体学习时强调 加强和改进国际传播工作 展示真实立体全面的中国”, Xinhua, 1. června 2021, [http://www.xinhuanet.com/politics/2021-06/01/c\\_1127517461.htm](http://www.xinhuanet.com/politics/2021-06/01/c_1127517461.htm).

<sup>2</sup> “Xi on external propaganda and discursive power”, China Neican, 4. června 2021, <https://www.neican.org/xi-jinping-on-external-propaganda/>.

<sup>3</sup> Ibid.

<sup>4</sup> Emily Feng, “Why the Chinese government wants more feel-good stories posted online”, NPR, 10. ledna 2022, <https://www.npr.org/2022/01/10/1071766938/why-the-chinese-government-wants-more-feel-good-stories-posted-online>.

2008 a 2018 2,3 miliardy USD.<sup>5</sup> Aktéři napojení na čínský stát usilují o přímé investice do mediálních domů, nabízejí koprodukcce nebo prodej obsahu, umístování placeného obsahu a reklam do lokálních médií a najímají PR firmy, které zprostředkují sdílení čínského obsahu. Čínští diplomaté umisťují své články do spřízněných médií a poskytují jim needitované rozhovory.

Pokud se místní médium nebo novinář aktivně věnuje zpravodajství v Číně z perspektivy, která je vůči ní kritická, snaží se čínská strana o jeho diskreditaci nálepkováním jako neobjektivního, „zaplaceného“ novináře.<sup>6</sup> Výjimkou nejsou ani kybernetické útoky a šikana na sociálních sítích.<sup>7</sup> Zahraniční média a nadnárodní instituce jsou pak obviňovány ze šíření “fake news”.<sup>8</sup> Po protestech v Hongkongu a také poté, co se svět díky novinářům a aktivistům dozvěděl o masivním porušování lidských práv v Sin-ťiang, přestala Čína vydávat a prodlužovat novinářská víza a omezila i pohyb zahraničních korespondentů v zemi. Státní orgány ČLR dlouhodobě a aktivně brání novinářům v jejich práci a zastrahují místní zdroje informací.<sup>9</sup> V důsledku toho vznikla informační asymetrie, kterou ještě prohloubilo vypuknutí epidemie Covid-19. Současně se zaktivizovala čínská státní média (známé jsou útočné texty v periodiku Global Times, orientovaném na zahraniční publikum), ale i čínská diplomacie, která prostřednictvím tzv. „vlčích válečníků“ (wolf warriors) asertivně a místy i agresivně objasňovala světu čínské pozice.<sup>10</sup>

Již od roku 2013 Si setrvale zdůrazňuje, že každý je zodpovědný za to, aby dobře „vyprávěl čínský příběh“, tj. aby reprezentoval a hájil ideologii strany a státu.<sup>11</sup> Tento přístup má vést k aktivizaci celé čínské společnosti, aby čínské narativy nešířila pouze státem kontrolovaná média, ale také univerzity a think-tanky, čínští studenti, státní podniky nebo čínská diaspora žijící v zahraničí.

V tomto úsilí napomáhají nejen tradiční média (tisk, televize nebo rozhlas), ale také využívání digitálních mediálních platforem, jako jsou Twitter, YouTube, TikTok nebo Facebook. Přímá komunikace prostřednictvím psaného textu je doplněna vizuálními formami, jako jsou krátká videa, memy nebo komiksy nesoucí příslušný emocionální náboj. Ve snaze legitimizovat narativy čínské komunistické strany poskytuje propaganda také prostor vůči Číně příznivě naladěným vnějším hlasům (např. odborníkům nebo zahraničním studentům), kteří mají dokumentovat podporu pro čínské postoje v zahraničí. Tato verbální podpora Číny ze zahraničí je důležitá nejen pro legitimizaci jejích narativů navenek, ale slouží i pro ujištění domácího obyvatelstva o tom, že postoje její vlády jsou globálně akceptovány a vítány.

<sup>5</sup> Andre Tartar, Mira Rojanasakul a Jeremy Scott Diamond, “How China Is Buying Its Way Into Europe”, Bloomberg, 23. dubna 2018, <https://www.bloomberg.com/graphics/2018-china-business-in-europe/>.

<sup>6</sup> When will China stop harassing foreign reporters?, Reporters without Borders, 29. ledna 2019, <https://rsf.org/en/when-will-china-stop-harassing-foreign-reporters>.

<sup>7</sup> Sarah Cook, Beijing’s Global Megaphone: The Expansion of Chinese Communist Party Media Influence since 2017 (Freedom House, 2020), <https://freedomhouse.org/report/special-report/2020/beijings-global-megaphone>.

<sup>8</sup> Například: Stuart Lau, “China bans BBC for ‘fake news’ on Xinjiang, coronavirus”, *Politico*, 11. února 2021, <https://www.politico.eu/article/china-bans-bbc-for-fake-news-on-xinjiang-coronavirus/>; “China rejects EU accusations over COVID-19 fake news”, CGTN, 11. června 2020, <https://newseu.cgtn.com/news/2020-06-11/China-rejects-EU-accusations-over-COVID-19-fake-news—Rdw5ACKBFfe/index.html>.

<sup>9</sup> Beina Xu a Eleanor Albert, „Media Censorship in China”, Council on Foreign Relations, 17. února 2017, <https://www.cfr.org/backgrounder/media-censorship-china>.

<sup>10</sup> Peter Martin, *China’s Civilian Army: The Making of Wolf Warrior Diplomacy* (New York, Oxford University Press, 2021).

<sup>11</sup> “Telling China’s Story Well”, *China Media Project*, 16. dubna 2021, [https://chinamediaproject.org/the\\_ccp\\_dictionary/telling-chinas-story-well/](https://chinamediaproject.org/the_ccp_dictionary/telling-chinas-story-well/).

## Vývoj čínské komunikační strategie ve střední a východní Evropě

Podle Si Ťin-pchinga musí Čína usilovně pracovat na vybudování specializovaného, systematického diskurzu pro vnější komunikaci.<sup>12</sup> To znamená používat formulace a příběhy, které je zahraniční publikum ochotno akceptovat. Již tedy nestačí přicházet s centrálně vytvářenými narativy, které se míjejí s pochopením u zahraničních odběratelů, ale je třeba čínské pozice a narativy přizpůsobit lokálním podmínkám a vysvětlit tamnímu publiku způsobem, kterému bude rozumět. Stejně důležitá je i volba média, které bude světu “čínský příběh” přinášet.

Střední a východní Evropa, tedy i Česká republika, představují užitečnou laboratoř pro zkoumání etablování čínského vlivu v regionu, kde Čína tradičně nepůsobila. Při bližším pohledu na čínské snahy o manipulaci informačního prostoru je zjevné přizpůsobování se místním podmínkám v čase. Krátce po vzniku formátu spolupráce Číny se zeměmi střední a východní Evropy (tzv. 14+1)<sup>13</sup> se subjekty napojené na čínský stát pokoušely šířit pozitivní narativy o Číně prostřednictvím místních tradičních médií. Tyto pokusy zahrnovaly například investice do mediálních společností. Příkladem v České republice je investice společnosti CEFC do Empresa Media Jaromíra Soukupa. Ačkoli zde čínský investor nezískal majoritní podíl, diskurzivní analýza projektu MapInfluenCE ukázala významnou změnu ve zpravodajství o Číně ze strany časopisu Týden a TV Barrandov po této akvizici. Výsledkem bylo výhradně pozitivní informování o Číně, kdy nejen negativní, ale dokonce i neutrální zpravodajství o této zemi na TV Barrandov po vstupu čínského vlastníka zcela vymizelo.<sup>14</sup> Nezměnil se pouze tón zpravodajství, ale také tematické zaměření, kdy se s vyšší frekvencí (v porovnání se 40 dalšími českými médii sledovanými mezi lety 2010-2017) objevovala témata typu „Nová hedvábná stezka“ nebo spolupráce se zeměmi střední a východní Evropy, tedy Čínou založené a podporované iniciativy.<sup>15</sup>

Čínská strana také oslovovala místní média s nabídkami mediální spolupráce prostřednictvím placených příloh. V některých případech šlo o zjevné přebírání čínského obsahu, jak dokládá příloha Reading China+ produkovaná čínským stranickým deníkem Kuang-ming ž'-pao, jež vychází v Literárních novinách.<sup>16</sup> V jiných případech podrobnější informace o zadavateli vůči Číně zcela nekritických textů chyběly. Např. v souvislosti se 70. výročím navázání vzájemných diplomatických vztahů s Čínou vydal 25. září 2019 deník Právo osmistránkovou „tematickou a komerční přílohu“. Všechny články této rozsáhlé přílohy byly vůči Číně pozitivní a nesly titulky typu “Naše vztahy mají znamenitou tradici”, „Říše středu sklízí obdiv svými rekordními stavbami“ či „Čína se stává technologickým obrem“.<sup>17</sup> Texty byly podepsány jmény novinářů Práva a, jakkoliv je možné, že se s texty

<sup>12</sup> “习近平在中共中央政治局第三十次集体学习时强调 加强和改进国际传播工作 展示真实立体全面的中国”, Xinhua, 1. června 2021, [http://www.xinhuanet.com/politics/2021-06/01/c\\_1127517461.htm](http://www.xinhuanet.com/politics/2021-06/01/c_1127517461.htm).

<sup>13</sup> Ve formátu je v současné době 14 zemí (včetně České republiky). Před vystoupení Litvy, Lotyšska a Estonska z platformy se hovořilo o tzv. 17+1.

<sup>14</sup> Ivana Karásková: Vytváření pročínské agendy v Česku: aktéři, jejich role a vazby (Praha: Asociace pro mezinárodní otázky (AMO), 2018), [https://www.amo.cz/wpcontent/uploads/2018/06/AMO\\_Vytvářen%C3%AD-proč%C3%ADnské-agendy-v-Česku-aktéřijejich-role-a-vazby-.pdf](https://www.amo.cz/wpcontent/uploads/2018/06/AMO_Vytvářen%C3%AD-proč%C3%ADnské-agendy-v-Česku-aktéřijejich-role-a-vazby-.pdf).

<sup>15</sup> *Ibid.*

<sup>16</sup> “Reading CHINA+”, *Literární noviny*, <https://www.literarky.cz/reading-china>.

<sup>17</sup> “70 let od navázání vztahů ČR s Čínou”, tematická a komerční příloha, *Právo*, 25. září 2019, s. I-VIII.

názorově ztotožňují, samotné pozoruhodné označení přílohy (tematická a komerční) může uvést čtenáře v mylný dojem, že se jedná o standartní produkci Práva, nikoliv o produkt placený čínskou stranou.

Velmi dobrým příkladem toho, jak se Čína snažila ovládnout diskurz v médiích, byly pokusy o přerámování demonstrací v Hongkongu. Během protestů v Hongkongu od srpna do října 2019 nabízela čínská velvyslanectví ve střední a východní Evropě místním sdělovacím prostředkům komentáře nebo rozhovory s čínskými velvyslanci, jež obsahovaly oficiální čínský výklad událostí. V České republice publikoval tehdejší velvyslanec Čang Ťien-min (Zhang Jianmin) článek v Parlamentních listech, kde kritizoval hongkongské demonstranty a uvedl, že za protesty stojí zahraniční skupiny.<sup>18</sup> V Lotyšsku se k situaci v Hongkongu v podobném duchu vyjádřil čínský chargé d'affaires Sun Yinglai pro NRA, jedny z největších novin v zemi.<sup>19</sup> V Estonsku uveřejnila článek čínská ambasáda v největších novinách v zemi Postimees.<sup>20</sup> Vilniaus diena také uveřejnil podobný článek podepsaný čínským velvyslancem v Litvě.<sup>21</sup> Levicová Trybuna<sup>22</sup> v Polsku a extrémně levicové Nové Slovo<sup>23</sup> na Slovensku otiskly komentáře podepsané příslušnými velvyslanci, kritizující protesty v Hongkongu. Čínský velvyslanec na Slovensku Lin Lin si zaplatil komentář v nejčtenějším ekonomickém deníku Trend, o čemž informoval server Manipulátoři.<sup>24</sup> Ve všech těchto případech jde o středo- a východoevropské členy Evropské unie, ale podobné články vyšly i v médiích v Severní Makedonii<sup>25</sup> nebo Bosně a Hercegovině<sup>26</sup>.

Tento fakt a také to, že většina textů obsahovala odkaz na „světlou“ nebo „lepší budoucnost Hongkongu“, která bude následovat, jakmile utichnou protesty, naznačuje snahu o koordinovanou akci Číny, usilující o změnu diskurzu. Identickou frází o světlé budoucnosti totiž obsahovaly české, estonské, lotyšské, makedonské, polské i slovenské články čínských diplomatů. Celkem jednoznačně to ukazuje, že snaha Číny o změnu diskurzu v její prospěch není jen náhodnou aktivitou jednoho velvyslance, ale širší regionální strategií.

Vedle snah o průnik do místních médií působí v řadě zemí střední a východní Evropy oficiální čínská média prostřednictvím místních verzí státního Čínského rozhlasu pro zahraničí (China Radio

<sup>18</sup> „Čínský velvyslanec pro PL: Hongkong je čínským Hongkongem. Tamní záležitosti jsou vnitřními záležitostmi Číny. Není možné dovolit žádné cizí zemi, aby...“, *Parlamentní listy*, 11. srpna 2019, <https://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Cinsky-velvyslanec-pro-PL-Hongkong-je-cinsky-Hongkongem-Tamni-zalezitosti-jsou-vnitrnimi-zalezitostmi-Ciny-Neni-mozne-dovolit-zadne-cizi-zemi-aby-592133>.

<sup>19</sup> Juris Paiders, „KTR vēstniecības Latvijā pilnvarotais lietvedis: Honkonga bauda ļoti plašu autonomiju“, *NRA*, 26. srpna 2019, [https://nra.lv/latvija/290102-ktr-vestniecibas-latvija-pilnvarotais-lietvedis-honkonga-bauda-loti-plasu-autonomiju.htm?fbclid=IwAR3DD6NlleIjzItuyVmVKVwa8fdjL821A3dOXLIUuN48yViYrW0\\_rTx4JPw](https://nra.lv/latvija/290102-ktr-vestniecibas-latvija-pilnvarotais-lietvedis-honkonga-bauda-loti-plasu-autonomiju.htm?fbclid=IwAR3DD6NlleIjzItuyVmVKVwa8fdjL821A3dOXLIUuN48yViYrW0_rTx4JPw).

<sup>20</sup> Li Chao, „Hiina suursaadik Eestis: hongkonglased ei soovi kaost“, *Postimees*, 23. srpna 2019, <https://arvamus.postimees.ee/6760468/hiina-suursaadik-eestis-hongkonglased-ei-soovi-kaost>.

<sup>21</sup> Shen Zhifei, „Sh. Zhifei: būtina nutraukti neramumus ir apsaugoti Honkongā“, *Diena*, 21. srpna 2019, <https://www.diena.lt/naujienos/lietuva/politika/sh-zhifei-butina-nutraukti-neramumus-ir-apsaugoti-honkonga-927132>.

<sup>22</sup> Gabriel Piotrowicz, „Jeden kraj, dwa systemy“, *Trybuna*, 12. září 2019, <https://trybuna.info/swiat/jeden-kraj-dwa-systemy/>.

<sup>23</sup> Lin Lin, „Šest' otázok ohľadom situácie v Hongkongu“, *Nové slovo*, 24. srpna 2019, [https://noveslovo.sk/c/Sest\\_otazok\\_ohladom\\_situacie\\_v\\_Hongkongu](https://noveslovo.sk/c/Sest_otazok_ohladom_situacie_v_Hongkongu).

<sup>24</sup> Jan Cemper, „Nová taktika? Čínská ambasáda na Slovensku šíří svou propagandu formou placené inzerce“, *Manipulátoři*, 2. září 2019, <https://manipulatori.cz/nova-taktika-cinska-ambasada-na-slovensku-siri-svou-propagandu-formou-placene-inzerce/>.

<sup>25</sup> „Што се случи во Хонгконг?“, *Вечер*, 29. srpna 2019, <https://www.vecer.press/што-се-случи-во-хонгконг/>.

<sup>26</sup> „Ambasador Kine u BiH Ji Ping: Pojedinci pokušavaju zloupotrebiti Hong Kong za sebične interese“, *Klix*, 30. srpna 2019, <https://www.klix.ba/vijesti/bih/ambasador-kine-u-bih-ji-ping-pojedinci-pokusavaju-zloupotrebiti-hong-kong-za-sebicne-interese/190829134>.

International, CRI), který je pod přímou kontrolou Komunistické strany Číny. Podle stránek CRI vysílal rozhlas v roce 2017 ve 44 jazycích, dohromady více než 2700 hodin. V zahraničí měl téměř 70 rozhlasových stanic, 18 rozhlasových služeb poskytovaných po internetu, 6 hlavních zahraničních regionálních redakcí a 32 redakcí pro zahraniční korespondenty.<sup>27</sup> V regionu střední a východní Evropy vysílá CRI v sedmi jazycích.<sup>28</sup>

V českém kontextu je CRI hlavním čínským kanálem, cílícím na české publikum dlouhodobě a systematicky (vysílá od roku 1968). Informace o tom, co vysílá, však zůstávaly omezeny na úzkou komunitu expertů zaměřujících se na Čínu. Větší pozornost ze strany novinářů na sebe rádio přitáhlo až během koronavirové epidemie v únoru 2020, kdy CRI nabízelo českým a slovenským studentům čínštiny 20 EUR za natočení videí podporujících Čínu. Videá musela obsahovat konkrétní, předepsané slogany.<sup>29</sup> Další vlnu zájmu o obsah vysílání CRI vyvolaly prokremelské narativy, které rozhlas šířil v ČR po začátku ruské invaze na Ukrajinu.<sup>30</sup>

Původní rozhlasové vysílání, jež mělo patrně velmi nízký dosah, nahradila v posledních letech větší aktivita CRI na webových stránkách a sociální síti Facebook. Rozhlas se snaží oslovit širší veřejnost svými poselstvími, jejichž cílem je zlepšit obraz Číny propagací jejího jedinečného kulturního dědictví, jazyka a tradic a představit ji jako zodpovědnou zemi s globálně zodpovědnou a inkluzivní politikou, kterou mají představovat např. iniciativy Pásmo a stezka nebo 14+1.

K markantní změně čínské taktiky v Evropě došlo od roku 2019. Zatímco se Čína snažila zintenzivnit zapojení místního publika s cílem přepsat narativy o hongkongských protestech a později o původu Covid-19, evropské země začaly zahraniční mediální aktivity, včetně těch čínských, důkladněji kontrolovat. Přijetí screeningového mechanismu EU<sup>31</sup> a vnitrostátních mechanismů prověřování investic ztížilo přímé investice ze třetích zemí do mediálního sektoru.<sup>32</sup> Ve střední a východní Evropě se proto Čína odklonila od snahy o přímou kontrolu místních mediálních domů (prostřednictvím akvizic) a vyzkoušela nový přístup, když se pokusila získat společnost, která zadává reklamu v médiích.<sup>33</sup> Tento pokus se nezdařil, ale pokud by uspěl, umožnil by Číně vyvíjet tlak na média závislá na příjmech z reklamy, aby nezveřejňovala obsah kritický vůči Číně. Navíc by jí to patrně umožnilo obejít zákon o prověřování investic.

Si Ťin-pchingovy apely na působení na digitálních globalizovaných platformách, jež by umožnily čínské propagandě vstoupit do místních diskurzů, se promítly i do čínského působení ve střední a východní Evropě. Čínský stát má významnou a stále se rozšiřující oficiální přítomnost na Twitteru,

<sup>27</sup> “Who we are”, China Plus, China Radio International, 6. února 2017, <https://chinaplus.cri.cn/chinaplus/aboutus/aboutcri/62/20170216/393.html>.

<sup>28</sup> Těmito jazyky jsou bulharština, čeština, chorvatština, maďarština, polština, rumunština, srbština a řečtina.

<sup>29</sup> Jakub Zelenka a Lukáš Prchal, “Krteček a videa najatých studentů mají Čechy přesvědčit, že Čína koronavirus zvládá”, *DeníkN*, 13. března 2020, <https://denikn.cz/311244/krtecek-a-videa-najatych-studentu-maji-cechy-presvedcit-ze-cina-koronavirus-zvlada/>.

<sup>30</sup> “Dezinformace o Ukrajině šířené Čínou v podání Čínského rozhlasu pro zahraničí”, Ministerstvo vnitra ČR, nedatováno, <https://www.mvcr.cz/chh/clanek/dezinformace-o-ukrajine-sirene-cinou-v-podani-cinskeho-rozhlasu-pro-zahranici.aspx>.

<sup>31</sup> Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/452 ze dne 19. března 2019, kterým se stanoví rámec pro prověřování přímých zahraničních investic směřujících do Unie, EUR-lex, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX%3A32019R0452>.

<sup>32</sup> V ČR jde o Zákon č. 34/2021 Sb. o prověřování zahraničních investic a o změně souvisejících zákonů (zákon o prověřování zahraničních investic), jenž nabyl účinnosti 1. května 2021.

<sup>33</sup> Ondřej Neumann, “Číňané s Tvrdíkem a Nejedlým v tichosti přepsali český mediální trh”, *Hlidací pes*, 17. dubna 2020, <https://hlidacipes.org/ondrej-neumann-cinane-s-tvrdikem-a-nejedlym-v-tichosti-prepsali-cesky-medialni-trh/>.

Facebooku a YouTube, ať již jsou to účty velkých médií (CGTN, tisková agentura Nová Čína, China Daily, atd.), nebo čínských diplomatů, úředníků, odborníků a novinářů. Sdělení těchto účtů často amplifikují různé neautentické účty (boti) a sítě trolů, které reagují na sdělení, jež jsou vůči Číně kritická. V České republice je na Twitteru i Facebooku aktivní čínské velvyslanectví, jež však často jen sdílí obsah vytvářený centrálně čínskou vládou, ministerstvem zahraničí, tiskovou agenturou Nová Čína apod.

Samotné CRI v průběhu pandemie zvýšilo dramaticky počet svých sledujících na Facebooku. Koncem roku 2022 dosahoval počet sledujících až 1,3 milionu.<sup>34</sup> Pro srovnání Chińskie Radio Międzynarodowe, které působí ve čtyřikrát lidnatějším Polsku, má 'pouhých' 390 000 sledujících. Při pohledu na základnu fanoušků sledujících stránky české verze Čínského rozhlasu pro zahraničí je zřejmé, že velká část účtů patří cizím státním příslušníkům z Asie, Afriky a Latinské Ameriky. Patrně se tedy jedná o zaplacené sledující nebo falešné účty (boty), spíše než o základnu fanoušků, která narostla organicky.

## Obsahová analýza narativů šířených Čínským rozhlasem pro zahraničí

V uplynulých letech se objevily zprávy o tom, že CRI vytváří partnerství s lokálními rádii, kterým dodává obsah.<sup>35</sup> Ucelené studie, které by se věnovaly taktice, technikám a procesům (TTP) působení CRI však zatím chybějí. Stejně tak nebyla zpracována analýza obsahu, který CRI do lokálních rádií dodává. Teto policy brief se pokouší tuto informační mezeru zacelit na příkladu české produkce CRI.

Obsahová analýza CRI v Česku ukazuje dva rozdílné způsoby fungování čínských narativů v závislosti na tom, zda je obsah vytvářený pro webovou stránku rozhlasu (a její propagaci na sociální síti Facebook) nebo pro vysílání (viz níže). Autorka provedla dvě případové studie, ve kterých se zaměřila na dvě události, které v České republice silně rezonovaly v roce 2022 a na počátku roku 2023 – ruskou invazi na Ukrajinu a volby prezidenta ČR.

---

<sup>34</sup> Za zmínku stojí, že v době psaní tohoto textu, poklesl počet sledujících na 999 tisíc. Takto drastické výkyvy ve sledovanosti lze přičíst buď na vrub změně politiky Facebooku, nebo (pravděpodobněji) změně čínské strategie.

<sup>35</sup> Například z USA viz Koh Gui Qing a John Shiffman, "Beijing's covert radio network airs China-friendly news across Washington, and the world", Reuters, 2. listopadu 2015, <https://www.reuters.com/investigates/special-report/china-radio/>; na Filipínách viz Jojo Rinoza a Jeoffrey Maitem, "Chinese Program Broadcast on Philippine State-Run Station Stirs Complaints", *Benar News*, 13. května 2020, <https://www.benarnews.org/english/news/philippine/radio-criticism-05132020132833.html>; Freedom House uvádí informace k působení CRI v různých zemích (bez detailní obsahové analýzy), viz Beijing's Global Media Influence 2022 (Freedom House, 2022), <https://freedomhouse.org/report/beijing-global-media-influence/2022/authoritarian-expansion-power-democratic-resilience/country-reports>.

## **Recyklace ruské propagandy a prostor pro nespokojené**

Po ruském útoku na Ukrajinu zasáhla Evropská komise proti ruské propagandě související s válkou a uvalila sankce na ruská státní média Sputnik a RT (Russia Today).<sup>36</sup> Stejně tak česká vláda a bezpečnostní složky okamžitě po invazi doporučily vypnutí osmi webů kvůli dezinformacím v souvislosti s válkou Ruska proti Ukrajině.<sup>37</sup> Čínská propaganda se ale jakémukoli omezení vyhnula, a to přesto, že v mnoha případech šířila o konfliktu na Ukrajině velmi podobné narativy a přebírala ruskou rétoriku na dané téma či se jí velmi blížila.<sup>38</sup>

Čínský rozhlas pro zahraničí v Česku ještě před invazí publikoval na svých webových stránkách text, v němž čínský ministr zahraničí Wang I (Wang Yi) hovořil o NATO jako reliktu studené války a naznačoval, že východní rozšíření nepřispělo k míru.<sup>39</sup> V průběhu následujících týdnů pak rozhlas citoval ruské argumenty o příčinách invaze a publikoval texty o destabilizující roli Spojených států amerických a NATO.<sup>40</sup> Pozici USA často dával do kontrastu s postojem Číny, který líčil jako neutrální a zodpovědný. Ve vztahu k Evropské unii rozhlas poukazyval na negativní ekonomické a bezpečnostní dopady války na EU. Rozhlas se v několika článcích rovněž zabýval otázkou údajných biologických laboratoří na ukrajinském území a naznačoval, že Covid-19 mohl pocházet právě odtud.<sup>41</sup>

Zajímavé je, že Evropská unie byla vykreslena jako oběť amerického imperialismu, přičemž by měla vystupovat nezávisle – jinými slovy, ‘osvobodit se’ od USA a napravit svůj údajně zavádějící a agresivní postoj vůči Číně.<sup>42</sup> Ačkoli Rusko je ve válce agresorem, Čína ho líčila také jako oběť. Skutečná oběť, Ukrajina, v čínských sděleních téměř nefigurovala. Na rozdíl od ruské propagandy ale Čína neopakovala narativ o údajném neonacismu na Ukrajině.<sup>43</sup> NATO potom bylo popisováno jako prodloužená ruka amerického vlivu a v některých zemích (např. v Česku, Polsku a Maďarsku) ho čínská propaganda kuriózně nazvala Voldemortem, jménem hlavního padoucha v knihách o Harry Potterovi.<sup>44</sup>

---

<sup>36</sup> “EU imposes sanctions on state-owned outlets RT/Russia Today and Sputnik’s broadcasting in the EU”, Evropská rada, 2. března 2022, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/03/02/eu-imposes-sanctions-on-state-owned-outlets-rt-russia-today-and-sputnik-s-broadcasting-in-the-eu/>.

<sup>37</sup> Vojtěch Blažek, “Sdružení zablokovalo dezinformační weby. Jde o bezpečnost státu, říká šéf”, *Seznam zprávy*, 25. února 2022, <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-zivot-v-cesku-sdruzeni-zablokovalo-dezinformacni-weby-jde-o-bezpecnost-statu-rika-sef-190489>.

<sup>38</sup> Ivana Karásková et al., *Backing Russia on Ukraine: China’s Messaging in Central and Eastern Europe* (Praha, Asociace pro mezinárodní otázky, AMO), 2022, [https://chinaobservers.eu/wp-content/uploads/2022/05/CHOICE\\_policy-paper\\_Backing-Russia-on-Ukraine\\_04\\_web.pdf](https://chinaobservers.eu/wp-content/uploads/2022/05/CHOICE_policy-paper_Backing-Russia-on-Ukraine_04_web.pdf).

<sup>39</sup> “Wang Yi vyjádřil stanovisko k ukrajinské otázce”, Čínský rozhlas pro zahraničí, 20. února 2022, <https://czech.cri.cn/chinanews/3883/20220220/736849.html>.

<sup>40</sup> “USA jsou viníkem války na Ukrajině”, Čínský rozhlas pro zahraničí, 25. února 2022, <https://czech.cri.cn/communication/3888/20220225/738374.html>.

<sup>41</sup> “Spojené státy nouzově vymazaly informace o laboratořích, čeho se bojí?”, Čínský rozhlas pro zahraničí, 11. března 2022, <https://czech.cri.cn/communication/3888/20220311/742013.html>.

<sup>42</sup> “Jak by měly Čína a EU přistupovat ke vzájemným vztahům?”, Čínský rozhlas pro zahraničí, 6. dubna 2022, <https://czech.cri.cn/communication/3888/20220406/747676.html>.

<sup>43</sup> Ivana Karásková et al., *Backing Russia on Ukraine: China’s Messaging in Central and Eastern Europe* (Praha, Asociace pro mezinárodní otázky, AMO), 2022, [https://chinaobservers.eu/wp-content/uploads/2022/05/CHOICE\\_policy-paper\\_Backing-Russia-on-Ukraine\\_04\\_web.pdf](https://chinaobservers.eu/wp-content/uploads/2022/05/CHOICE_policy-paper_Backing-Russia-on-Ukraine_04_web.pdf).

<sup>44</sup> “Je to Voldemort, který ničí mezinárodní řád!”, Čínský rozhlas pro zahraničí, 18. dubna 2022, <https://czech.cri.cn/communication/3888/20220418/750452.html>.



Převážná většina textů, které rozhlas na svém webu publikoval, byla přeložena z čínského originálu a neodhalovala identitu novinářů. Autorem několika textů však byl český autor píšící pod jménem Karel Pavlíček<sup>45</sup>, zvláštní zpravodaj společnosti China Media Group (CMG), která provozuje pobočky Čínského rozhlasu pro zahraničí. Druhým autorem píšícím z Prahy je Bradley Blankenship<sup>46</sup>, americký novinář na volné noze, podle jehož účtu na Twitteru<sup>47</sup> se jeho texty objevily v čínských státních médiích CGTN a China Daily, propagandistických Global Times a také RT (dříve Russia Today).

Stejně jako v případě zpráv souvisejících s Covid-19 a zaměřených na země střední a východní Evropy nebyl ani na začátku ruské invaze na Ukrajinu čínský obsah přizpůsoben místnímu publiku. V zemích střední a východní Evropy, jež ve velké většině vnímají NATO jako garanta své bezpečnosti, působí snaha o líčení rozšíření NATO jako příčiny války přinejmenším zvláště. To ukazuje spíše na pasivní přejímání a sdílení čínského obsahu vytvořeného centrálně, nikoli na úspěšnou lokalizaci sdělení pro místní publikum. Také vizuální materiály doprovázející příspěvky obsahovaly texty v angličtině, což potvrzuje nedostatečnou kapacitu pro tvorbu lokalizované, a tedy účinnější propagandy.

U prezidentských voleb v lednu 2023 byla jistá rozpačitost CRI v tom, jak uchopit české domácí téma, ještě zřetelnější. CRI na svých webových stránkách od 1. ledna do 14. února 2023, tedy v době vrcholící kampaně a po vyhlášení výsledků dvoukolové volby, pouze přetiskoval zprávy České tiskové agentury. Z 10 textů, které byly identifikovány pro analýzu, převzal čínský rozhlas z ČTK osm zpráv. Zbylé dvě si zaslouží bližší pozornost. CRI publikoval 13. února 2023 rozhovor s Jaroslavem Čejkou, předlistopadovým vedoucím odboru kultury a zástupcem vedoucího oddělení školství, vědy a kultury Ústředního výboru Komunistické strany Československa. Čejka v rozhovoru tvrdí, že zvolení Petra Pavla prezidentem je „začátek nové, pravicové totality“.<sup>48</sup>

O den později vydal CRI text Jindřicha Rajchla, předsedy Strany Právo Respekt Odbornost (PRO), jenž podle svého profilu na Facebooku vystupuje na demonstracích proti současné vládě například po boku senátorky Jany Zvrtek Hamplové<sup>49</sup>. Text začíná slovy: „Pokud jde o telefonát nově zvoleného prezidenta Petra Pavla s tchajwanskou prezidentkou Cchaj Jing-wen, který vedl k tvrdému odsouzení ze strany Pekingu, znovu říkám, že on tak nečiní ze své vlastní vůle, ale na

<sup>45</sup> Karel Pavlíček, „Vlaky mezi Čínou a Evropou táhnou Eurasii k prosperitě,” Čínský rozhlas pro zahraničí, 1. února 2022, <https://czech.cri.cn/communication/3888/20220201/733198.html>; Karel Pavlíček, „Ukrajinské krizi šlo diplomaticky zabránit, jde ji tak i ukončit,” Čínský rozhlas pro zahraničí, 8. dubna 2022, <https://czech.cri.cn/communication/3888/20220408/748315.html>; Karel Pavlíček, „Evropa zapojením do sankcí kvůli Ukrajině přijde až o 2% HDP,” Čínský rozhlas pro zahraničí, 9. dubna 2022, <https://czech.cri.cn/communication/3888/20220409/748318.html>; Karel Pavlíček, „Aby se Rusko zařídilo na obtížné časy, nakupuje zlato a yuany prodává,” Čínský rozhlas pro zahraničí, 13. dubna 2022 (reposted on April 19, 2022), <https://czech.cri.cn/communication/3888/20220413/749685.html>.

<sup>46</sup> Bradley Blankenship, „Pokrytectví USA vůči ruským sankcím ukazuje, že jsou špatným řešením,” Čínský rozhlas pro zahraničí, 6. dubna 2022, <https://czech.cri.cn/communication/3888/20220406/747596.html>.

<sup>47</sup> Bradley Blankenship, Twitter, [https://twitter.com/bradblank\\_?lang=cs](https://twitter.com/bradblank_?lang=cs).

<sup>48</sup> „Čejka: Pavel vydává povely jako v pravicové totalitě,” Čínský rozhlas pro zahraničí, 13. února 2023, <https://czech.cri.cn/2023/02/13/ARTIpKGazrBA0wqPX78TYAHZ230209.shtml>.

<sup>49</sup> Strana se registrovala v roce 2019. V prohlášeních strany na jejích webových stránkách se hlásí ke konzervativním hodnotám, ale také uvádí „nebudeme se ohlížet, zda budou naše řešení považována za levicová či pravicová, liberální či konzervativní, proevropská či nacionalistická, populistická či příliš technokratická. Jsou to jen nálepky, které ve skutečnosti neříkají to podstatné.” Strana Právo Respekt Odbornost, <https://stranapro.cz/stanovy/>; Jindřich Rajchl, Facebook, <https://www.facebook.com/rajchl.jindrich/>.

pokyn“ a „jako prodloužená ruka USA, které se snaží k destabilizaci využívat jiné země“.<sup>50</sup> V dalším textu se nevěnuje Tchaj-wanu, ani Číně, ale hovoří o zmanipulovaných českých prezidentských volbách ze strany médií a Spojených států amerických. Spekulativně lze konstatovat, že první věta týkající se telefonátu s tchajwanskou prezidentkou mohla sloužit čistě instrumentálnímu účelu přitáhnutí pozornosti ze strany CRI, neboť zbytek textu je zaměřený čistě na domácí publikum.

Analýza prostředí, v němž se objevují odkazy na příspěvky CRI na českém Facebooku, ukazuje, že jde zejména o extrémně levicové nebo naopak výrazně konzervativně pravicové skupiny z okraje politického spektra, které sdílejí čínský obsah. Data z CrowdTangle Chrome Extension<sup>51</sup> ze dne 18. listopadu 2022 ilustrují tento trend. Posledních 500 příspěvků mělo celkem 6290 interakcí (tedy lajk, sdílení nebo komentář), přičemž profily, které CRI sdílely, měly kumulativně více než 1 milion sledujících.<sup>52</sup> Pět nejpopulárnějších příspěvků se věnovalo zahraničním tématům se vztahem k Číně<sup>53</sup>, případně 20. sjezdu Komunistické strany Číny. Nejvíce sdíleli příspěvky CRI na Facebooku Milan Krajča (místopředseda Ústředního výboru Komunistické strany Čech a Moravy, KSČM)<sup>54</sup>, facebooková skupina Přátelé Ruska v ČR<sup>55</sup>, KSČM Praha<sup>56</sup>, KSČM Praha 3<sup>57</sup> a Blok proti idiocii<sup>58</sup>. Texty CRI se také objevovaly ve skupinách Názory bez cenzury<sup>59</sup>, Děkuje Maďarsku, děkuje panu Orbánovi<sup>60</sup>, Skupina svobodných občanů ČR<sup>61</sup> a podobných okrajových skupinách.

### **Praní informací a nesnadná atribuce**

Jakkoliv problematické byly dřívější čínské snahy o šíření pozitivního obrazu země prostřednictvím vstupu do médií, sponzorováním příloh nebo skrze zpravodajství Čínského rozhlasu pro zahraničí, umožňovaly určit nebo alespoň odhadnout zadavatele daného mediálního sdělení. Minimálně od roku 2019 je však zjevná snaha Číny zakrýt v českém informačním prostoru původ svých sdělení, což může přispět k jejich snadnějšímu přijetí ze strany místních čtenářů, kteří by jinak mohli být

<sup>50</sup> “Pavlovy kroky jsou hloupé a protiprávní, tvrdí Jindřich Rajchl”, *Čínský rozhlas pro zahraničí*, 14. února 2023, <https://czech.cri.cn/2023/02/14/ARTIQ54rYKk6d14D50gnYi6A230209.shtml>.

<sup>51</sup> Autorka by ráda poděkovala za pomoc s datovou analýzou prostřednictvím CrowdTangle Veronice Blablové.

<sup>52</sup> Konkrétně 1 093 158 sledujících

<sup>53</sup> Nejpopulárnějšími příspěvky byly reakce na návštěvu německého kancléře Olafa Scholze v Číně (Čínský rozhlas pro zahraničí, Facebook, <https://www.facebook.com/978664115512241/posts/5950510274994242>), setkání G20 na: Bali (viz Čínský rozhlas pro zahraničí, Facebook, <https://www.facebook.com/978664115512241/posts/5982871911758078>), Putinovo vyjádření k návštěvě Nancy Pellosi (Čínský rozhlas pro zahraničí, Facebook, <https://www.facebook.com/100064684267350/posts/439160864916719>), působení USA na Blízkém východě (Čínský rozhlas pro zahraničí, Facebook, <https://www.facebook.com/100064684267350/posts/419381586894647>) a konec 20. sjezdu Komunistické strany Číny (Čínský rozhlas pro zahraničí, Facebook, <https://www.facebook.com/978664115512241/posts/5912358308809439>).

<sup>54</sup> Např.: Milan Krajča, Facebook, 22. října 2022, <https://www.facebook.com/351328815012336/posts/2939844322827426>.

<sup>55</sup> Přátelé Ruska, Facebook, 24. července 2022, <https://www.facebook.com/groups/272128832951927/permalink/2255685251262932>.

<sup>56</sup> KSČM Praha, Facebook, 14. července 2022, <https://www.facebook.com/280553792042816/posts/5214729155291897>.

<sup>57</sup> KSČM Praha 3, Facebook, 13. července 2022, <https://www.facebook.com/186295818128417/posts/5494106407347305>.

<sup>58</sup> “Číňané obchodují, Západ válčí”, Blok proti idiocii, Facebook, 25. července 2022, <https://www.facebook.com/1595097904094493/posts/3242692289335038>.

<sup>59</sup> Názory bez cenzury, Facebook, 8. srpna 2022, <https://www.facebook.com/groups/442518126551175/permalink/1224423335027313>.

<sup>60</sup> Děkuje Maďarsku, děkuje panu Orbánovi, Facebook, 24. října 2022, <https://www.facebook.com/groups/936475283041625/permalink/5713676621988110>.

<sup>61</sup> Skupina svobodných občanů ČR, Facebook, 22. října 2022, <https://www.facebook.com/groups/370522673817737/permalink/1155140725355924>.

vůči čínským narativům skeptičtí. Byly také zdokumentovány případy, kdy články ruských médií publikujících v češtině aktivně bránily čínskou společnost Huawei a pomáhaly šířit pročínské narativy o protestech v Hongkongu nebo původu viru Covid-19.<sup>62</sup>

Česká ‚alternativní‘ média šířící prokremelskou propagandu také pomáhala prát informace (information laundering) a maskovat původ zpráv pro místní publikum. Tento proces popsal Deník N, podle nějž vše začíná článkem vytvořeným CRI, který se objeví jako anonymní text na webových stránkách rozhlasu. V dalším kroku článek převezme řada ‚alternativních‘ médií, kde je však již text podepsán samotným médiem nebo místním ‚autorem‘. Pro české čtenáře tedy text působí jako výstup českého média a pouze srovnání s původním článkem z CRI odhalí čínský původ zdánlivě lokálně produkovaných zpráv.<sup>63</sup> Tento způsob praní informací byl popsán například v srpnu 2022, kdy česká alternativní scéna publikovala jako své vlastní texty plné znění prohlášení čínského velvyslanectví v Praze, reagujícího na návštěvu předsedkyně amerického Kongresu Nancy Pelosiové na Tchaj-wanu.<sup>64</sup>

Čínský rozhlas pro zahraničí je ale problematickým médiem i kvůli outsourcingu programů týkajících se Číny místním partnerům bez toho, aby bylo posluchačům jasné, kdo sponzoruje vytváření obsahu. V České republice vysílá od roku 2019 Radio HEY, celoplošná komerční rozhlasová stanice zaměřující se na rockovou hudbu, pořad nazvaný Barevný svět. Podle rádia se jedná o „magazín nejen o cestování, ale i o historii, kultuře, sportu, módě, moderních technologiích a dalších zajímavostech zejména z prostředí Dálného východu a pro nás daleké, exotické Číny.“<sup>65</sup> Téměř třicetiminutový blok je vysílán šestkrát týdně v podvečerních hodinách.

Co však ve vysílání chybí, je informace o tom, jakým způsobem se na vysílání podílí Čínský rozhlas pro zahraničí. V době psaní textu již na webových stránkách CRI byly k poslechu dostupné pouze epizody převzaté přímo z vysílání Radia HEY. Nicméně archiv CRI stále nabízí původní verzi vysílání. Tato verze vysílání přidává k epizodám Radia HEY několik vteřin navíc, ve kterých moderátorka pořad uvádí slovy: „Čínský rozhlas pro zahraničí. Tady je Peking. Milí posluchači, vítáme vás na krátkých vlnách Čínského rozhlasu pro zahraničí, kde vysíláme zcela nový pořad nazvaný Barevný svět, který připravujeme ve spolupráci s českým Radiem HEY a firmou Phoenix Amber.“<sup>66</sup> Je to magazín nejen o cestování, ale i o historii, kultuře, sportu, módě, moderních technologiích a dalších zajímavostech zejména z Číny.“<sup>67</sup>

<sup>62</sup> Veronika Blablová, Pavel Havlíček a Ivana Karásková, Kdopak to mluví? Pročínské narativy v českých alternativních médiích (Praha, Asociace pro mezinárodní otázky, AMO), 2022, [https://www.amo.cz/wp-content/uploads/2022/04/mapinfluence\\_policy-paper\\_kdopak-to-mluvi\\_A4\\_web\\_03.pdf](https://www.amo.cz/wp-content/uploads/2022/04/mapinfluence_policy-paper_kdopak-to-mluvi_A4_web_03.pdf).

<sup>63</sup> Jakub Zelenka a Lukáš Prchal, „Do čínského rozhlasu a zase zpátky. Propaganda z Pekingu si pomáhá českými dezinformátory, pak to sdílí ambasáda“, *DeníkN*, 17. dubna 2021, <https://denikn.cz/603972/do-cinskeho-rozhlasu-a-zase-zpatky-propaganda-z-pekingu-si-pomaha-ceskymi-dezinformatory-pak-to-sdili-ambasada/>.

<sup>64</sup> Ivana Karásková et al., „How China Reacted to Nancy Pelosi’s Taiwan Visit in CEE“, *China Observers in Central and Eastern Europe (CHOICE)*, 16. srpna 2022, <https://chinaobservers.eu/how-china-reacted-to-nancy-pelosis-taiwan-visit-in-central-and-eastern-europe/>.

<sup>65</sup> „Barevný svět - nový pořad na rádiu HEY - již od října“, *Radio HEY*, 23. září 2019, <https://www.heyradio.cz/view.php?cislo-clanku=2019090001>.

<sup>66</sup> Živnostenský rejstřík uvádí firmu Phoenix Amber s.r.o. s širokým oborem činností od poradenské a konzultační činnosti, přes provozování cestovní agentury, zpracování jantaru, provozování tělovýchovných a sportovních zařízení a organizování sportovní činnosti apod. V minulosti působil jako jednatel firmy Feng Zhai, čínský podnikatel dlouhodobě působící v České republice, viz např. Lucie Mottlová, „Nejezděte do Ameriky, v Praze je to lepší, radí známým Číňan žijící v metropoli“, *Metro*, 30. června 2017, [https://www.metro.cz/feng-zhai-nejedete-do-ameriky-v-praze-je-to-lepsi-fbx-praha.aspx?c=A170629\\_134137\\_metro-praha\\_lam](https://www.metro.cz/feng-zhai-nejedete-do-ameriky-v-praze-je-to-lepsi-fbx-praha.aspx?c=A170629_134137_metro-praha_lam).

<sup>67</sup> Například *Čínský rozhlas pro zahraničí*, 20. června 2020, <https://czech.cri.cn/811/2020/06/20/1s190372.htm>.

Autorka analyzovala celkem 70 epizod Barevného světa, tedy téměř 35 hodin vysílání, v období od 14. února do 9. dubna 2022 (tedy v týdnech blížící se, resp. zahájené ruské invaze na Ukrajinu) a v lednu 2023 (období prezidentské volby v České republice). Pro analýzu využila program Beey, který umožňuje přepis mluveného slova do psaného záznamu.

Ačkoli se v textu Rádia HEY hovoří o tom, že se Barevný svět bude zabývat „zejména Čínou“, v praxi se jí pořad věnuje prakticky výlučně. Vysílání je rozděleno do šesti tematických celků, které se každý týden opakují. Pondělní vysílání se věnuje tradiční čínské medicíně. Úterní pořad přibližuje českým posluchačům čínskou gastronomii. Středeční díly jsou nejpestřejší – v analyzovaném období se zabývaly čínskou architekturou nebo čínskými výrobními kapacitami a infrastrukturou. Ve čtvrtek jsou na pořadu dne aktuality, v pátek „moudrost Dálného východu“ a v neděli cestování nejen za památkami UNESCO.

Samotné vysílání nabízí mix čínských i jiných písní a čtený příspěvek. Středeční vysílání je netypické tím, že místo jednoho mluvčího jsou ve studiu mluvčí dva, označovaní jen jako Mirek a Ivka, kteří na sebe reagují. Mirek se obvykle ptá, Ivka odpovídá s odkazy na své vlastní, blíže nespecifikované zkušenosti z Číny. Přestože i zde se jedná o čtené reakce, a nikoliv spontánní odpovědi, zapojení vlastní zkušenosti posouvá příspěvky jiným směrem. Zejména ve srovnání s unifikovaným delokalizovaným projevem v ostatních dnech vysílání působí středeční dialogy místy jako snaha o zvýšení atraktivity pro posluchače. Toto vysílání také nejvíce sklouzávalo do bulvarizace, včetně narážek, které by posluchače mohly zarazit.<sup>68</sup>

Středeční vysílání v sobě také spojuje edukativní vyprávění o kultuře a historii s „chytlavějšími“ tématy typu láska a sex, podanými lehce orientalistickou formou. Příkladem je rozhovor Mirka a Ivky v díle o čínské poezii. Ivka: „Tak například v jedné klasické čínské básni z osmého století se čtenáři naskytne taková romantická scéna. Žena se vykloní z okna a vyhlíží svého milence, kterého dlouho neviděla. Vedle toho přemýšlí, jak mu vyjádří svou lásku. Rozhodne se, odstříhne si své dlouhé nehty, zabalí do hedvábného sáčku a daruje je svému milému.“ Mirek reaguje slovy: „Kdybych už trochu k orientální kultuře, lidově řečeno, nepřičichl, řekl bych si možná, že to neměla v hlavě úplně v pořádku. Ale tuším, že za tím určitě bude nějaký dobrý důvod.“ Ivka vysvětluje: „Taky že je. Toto byl opravdu projev velké lásky, ten se dostal až do básní a knížek.“<sup>69</sup>

Zcela vymykající se z nastavení epizod je díl z 8. dubna 2022, jenž začíná citací českého egyptologa Miroslava Bárty a celá jedna jeho třetina se věnuje právě Egyptu, který slouží jako lokalizační odrazový můstek k rozhovoru o objevu neolitické vesnice v Číně.<sup>70</sup>

Čína je ve vysílání líčena nejen jako země s bohatou kulturní tradicí, ale také jako země, která se rozvíjí. Často je – i mimo kontext a jaksí navíc – poukazováno na to, že je Čína podle mluvčího ve světě mylně vnímána. Například: „Ty z nás, kteří ještě mají Čínu zafixovanou v hlavě mezi rozvojovými zeměmi, asi překvapí, jak velký problém obezita a nadváha v dnešní Číně představuje,“<sup>71</sup>

<sup>68</sup> Např. v díle o nakupování v Pekingu Mirek prohodí: “V naší Pařížské (ulici, pozn. aut.) jsme se mohli alespoň před pandemií aspoň trochu ocitnout v Asii. Jak to? No, taky tam byla a chodila spousta Asiatů.” Viz Barevný svět, *Radio HEY*, 2. března 2022

<sup>69</sup> Barevný svět, *Radio HEY*, 17. března 2022, <https://heyradio.cz/download.php?sekce=17>.

<sup>70</sup> Barevný svět, *Radio HEY*, 8. dubna 2022, <https://heyradio.cz/download.php?sekce=17>.

<sup>71</sup> Barevný svět, *Radio HEY*, 15. března 2022, <https://heyradio.cz/download.php?sekce=17>.

nebo, že její výrobky jsou velmi kvalitní: „Ono totiž označení Made in Čína představovalo dlouhou dobu levné, podřadné, nekvalitní produkty. Jenže dnes, dnes už to dávno neplatí.“<sup>72</sup>

Čínská vláda je ve vysílání představována výhradně pozitivně, například: „Čínská vláda se však už snaží s vlnou obezity a přidružených nemocí bojovat, jak nejlépe umí.“<sup>73</sup> Nebo: „Během vlády nečínských dynastií ve třináctém až čtrnáctém století pod Mongoly a v sedmnáctém až dvacátém století pod Mandžuy se tato malá chodidla stala symbolem čínské kultury. Přestože se je Mongolové i Mandžuoové během své vlády snažili zakázat, prostě se to nikdy nepodařilo. Tato tradice symbolizovala odhodlanost Číňanů nevzdat se vlastní kultury. Teprve komunistická strana, která se dostala k moci v roce 49, tuto praktiku definitivně zakázala.“<sup>74</sup>

Zmínka o zlepšení situace po vítězství komunistů v občanské válce a založení Čínské lidové republiky se dostala dokonce i do dílu věnovanému čínskému pivo: „[Ivka] Jenže první polovina dvacátého století se pro Čínu nesla ve znamení úpadku. Země byla okupována západními mocnostmi. Zmítala se v neustálých válkách a povstáních. Ty skončily druhou světovou válkou, a poté dohrou občanské války. [...] Suroviny se dovážely, technologie výroby a vaření piva byla v rukou cizinců a Číňané s výjimkou nejbohatší elity, pivo nepili. Většina produkce byla určena pro cizince v Číně. [Mirek] No a kdy se to začlo měnit k lepšímu? [Ivka] Po konci občanské války a založení Čínské lidové republiky, tedy v roce 1949 [...].“<sup>75</sup>

Analýza vysílání v období začátku války na Ukrajině a během prezidentských voleb v ČR ukazuje, že se vysílání připravované ve spolupráci s CRI drželo stranou bezpečnostních a politických témat, která hýbala českou společností. To však neznamená, že by program byl zcela prost politických postojů, a to zejména těch, které zastává čínská komunistická strana. Například se ve vysílání opakovaně objevovala tvrzení o přináležitosti Tibetu Číně<sup>76</sup> či o civilizační misi Číňanů v Tibetu<sup>77</sup>, případně negativní narážky na tibetskou teokracii<sup>78</sup>. Stejně tak se tvrzení o příslušnosti Tchaj-wanu k Čínské lidové republice objevuje v pořadu Barevného světa o čínských ostrovech, podle nějž „je Chaj-nan po Tchaj-wanu největším čínským ostrovem“<sup>79</sup>, i v dílech o čínských pohorích<sup>80</sup>. V případě pořadu, který se věnuje architektuře, je zmíněna mešita v Pekingu a její okolí, jež je podle mluvčího „napumpované čínskou muslimskou kulturou“<sup>81</sup>. I v již zmíněné epizodě věnující se nehtům jako symbolu oddanosti se naskytla příležitost vložit do textu politické sdělení: „[Ivka]

<sup>72</sup> Barevný svět, *Radio HEY*, 10. března 2022, <https://heyradio.cz/download.php?sekce=17>.

<sup>73</sup> Barevný svět, *Radio HEY*, 15. března 2022, <https://heyradio.cz/download.php?sekce=17>.

<sup>74</sup> Barevný svět, *Radio HEY*, 17. března 2022, <https://heyradio.cz/download.php?sekce=17>.

<sup>75</sup> Barevný svět, *Radio HEY*, 24. března 2022, <https://heyradio.cz/download.php?sekce=17>.

<sup>76</sup> „Centrální Tibet se už před polovinou osmnáctého století dostal pod vládu Čínské říše. Další části Tibetu, tedy už zmiňovaný Kham a Amdo, byly připojeny k Číně v téže době. De facto samostatným se Tibet stal znovu po pádu císařství. Formálně byla celá oblast stále součástí Číny.“ Viz Barevný svět, *Radio HEY*, 14. března 2022.

<sup>77</sup> Například: „Čínský císař se uchýlil k příbuzenské politice a tibetskému králi dál za manželku jednu z princezen. Princezna s sebou do nového domova přivezla papír s inkoustem a čaj. Dokázala prý přesvědčit krále, aby se začal oblékat do hedvábí a naučil se jemným způsobům.“ Viz Barevný svět, *Radio HEY*, 21. března 2022

<sup>78</sup> „Náboženství může být dobrým pomocníkem vládců a skvěle se hodí k politickým cílům.“ Viz Barevný svět, *Radio HEY*, 28. března 2022

<sup>79</sup> Barevný svět, *Radio HEY*, 1. března 2022, <https://heyradio.cz/download.php?sekce=17>.

<sup>80</sup> „Dnes se opět přesuneme do hor daleko na východ až na čínský ostrov Tchaj-wan.“ Viz Barevný svět, *Radio HEY*, 1. dubna 2022, <https://heyradio.cz/download.php?sekce=17>; podobně viz Barevný svět, *Radio HEY*, 9. dubna 2022, <https://heyradio.cz/download.php?sekce=17>.

<sup>81</sup> Barevný svět, *Radio HEY*, 3. března 2022, <https://heyradio.cz/download.php?sekce=17>.

Její [čínské císařovny – pozn. aut.] nehty se později staly symbolem mocenské marnotratnosti a odtržení od reality, což vedlo k revoluci a svržení císařství. [Mirek] Tak tomu se ani nedivím.<sup>82</sup>

Také pondělní vysílání zabývající se tradiční medicínou, na jehož přípravě se podílí 1. Škola tradiční čínské medicíny<sup>83</sup>, nabízí řadu tvrzení, která nejsou otevřeně politizovaná, spíše dokládají bizarní míjení se s mainstreamovým kulturním kontextem v Česku – a tím i přetrvávající limity lokalizace čínských narativů. Například v pořadu ze 14. února 2022 se český posluchač dozví, že při rekreačním sportu by pro ženy “mělo být téměř stoprocentní stopkou období menstruace. V něm ztrácejí ledvinovou esenci prostřednictvím krvácení a neměly by tedy nutit tělo do fyzických výkonů. Navíc přicházejí o krev, jejíž dostatek je pro ně snad ještě důležitější než pro muže. Bez ní nemůže správně fungovat ženský cyklus a bez jeho správné funkce nefunguje v ženském těle skoro nic. Počínaje pletí a konče imunitou a duševními schopnostmi.”<sup>84</sup> Zajímavé je i tvrzení v pořadu z 21. února 2022, které varuje posluchače před přílišnou sexuální aktivitou, jež v důsledku vede “k mnoha fyzickým i psychickým problémům. Na místě prvním impotenci, která jistě není příjemná. Ještě méně příjemné jsou další symptomy jako bolest beder, zmatenost a zapomnětlivost, permanentní lehká deprese či větší slabost kostí.”<sup>85</sup> Tradiční čínská medicína je v daných příspěvcích popisována jako přinejmenším srovnatelná s medicínou západní.<sup>86</sup>

Ve všech 70 analyzovaných vystoupeních hovořili mluvčí o Číně obdivně, poukazovali zejména na tradice, kulturu a vynálezy císařské Číny, případně na současný pokrok země v technologiích či architektuře. Příspěvky byly pozitivně laděné a žádný z nich se nevěnoval pro Čínu nepohodlným tématům. V částech, které by mohly vyznít kriticky (například bourání tradičních hutongů v Pekingu nebo ohrožení některých živočišných druhů nadměrnou konzumací ze strany místních obyvatel) mluvčí reagoval dodatkem, který akcentoval změnu politiky, nebo obrátil tvrzení do pozitivní konotace.<sup>87</sup> Kromě střeďních rozhovorů nebylo možné z příspěvků vyčíst snahu o větší přiblížení se českému posluchači například častějšími odkazy na českou kulturu. Šroubované větné konstrukce jsou mnohdy obtížné i pro českého prezentátora, který text předčítá. Stejně jako u psané produkce CRI na jeho webových stránkách je tedy možné usuzovat na centrálně vytvářený obsah, který je následně překládán do různých jazyků včetně češtiny.

<sup>82</sup> Barevný svět, *Radio HEY*, 17. března 2022, <https://heyradio.cz/download.php?sekce=17>.

<sup>83</sup> Webové stránky 1. Školy tradiční čínské medicíny ji označují za “symbiotický celek různých dodavatelských organizací, sdružení a osob, kteří pevně věří v moc tradiční čínské medicíny a chtějí její poselství předávat i ostatním. Základem je Československá SinoBiologická společnost, tato společnost využívá podpory společností nebo spolků Tradiční čínská medicína z.s., TCM servis z.s., ANDAO Institute, Pragon s.r.o. a dalších.” 1. Škola tradiční medicíny, nedatováno, <https://www.tcm.cz/o-skole>.

<sup>84</sup> Barevný svět, *Radio HEY*, 14. února 2022, <https://heyradio.cz/download.php?sekce=17>.

<sup>85</sup> Barevný svět, *Radio HEY*, 21. února 2022, <https://heyradio.cz/download.php?sekce=17>.

<sup>86</sup> “Moderní věda potvrzuje tisícileté zkušenosti čínských lékařů.” Viz Barevný svět, *Radio HEY*, 22. března 2022; Pokud si posluchači při sportu ublíží, “pak je samozřejmě, že kromě západní medicíny bychom měli navštívit praktika medicíny čínské.” Viz Barevný svět, *Radio HEY*, 14. února 2022, <https://heyradio.cz/download.php?sekce=17>.

<sup>87</sup> “V posledních dekadách už několik druhů zcela vyhynulo a 200 druhů divokých zvířat je tomu velmi blízko. Dnes už je na ostrově spousta chráněných oblastí a rezervací, kde žijí například různé žáby. Některé z nich jako třeba skokan zelený je tradiční součástí místního jídelníčku. Ti ostatní jako třeba gekoni, ropuchy, motýly a podobně, ti se standardně nejedí.” Případně: “Na místech, odkud musely lesy ustoupit, jsou dnes rybníky plné kaprů, amurů a sumců.” Viz Barevný svět, *Radio HEY*, 1. března 2022, <https://heyradio.cz/download.php?sekce=17>.

## Závěr

Čína dlouhodobě a systematicky prosazuje vlastní narativ o tom, jak se chová na domácí scéně i v zahraničí, a snaží se působit na mezinárodní prostředí tak, aby bylo otevřené jejím zájmům a ideologii. Součástí těchto snah byly uplynulých letech akvizice mediálních společností, aktivní vystupování čínských velvyslanců v mainstreamových i ‚alternativních‘ médiích, využívání placených příloh, sdílení obsahu s proruskými médii i stále aktivnější vystupování na sociálních sítích.

Vysílání Čínského rozhlasu pro zahraničí (CRI), který stojí za programem místního rádia, se může zdát jako okrajový problém, vždyť (jak dokládají některé výše uvedené citace) vyvolává spíše bizarní dojem. Pravděpodobnější však je, že snaha CRI skrýt své působení za místního aktéra je součástí globální strategie. Bohužel se této problematice zatím věnuje jen velmi málo specialistů na Čínu a bezpečnostních expertů. Srbský analytik Stefan Vladislavljev z nadace BFPE přitom potvrzuje, že český případ nemusí být výjimečný: „Program CRI je vysílán i v srbštině prostřednictvím místní rozhlasové stanice WTF (Welcome to Fun). To je domácí rádio, které pravidelně vysílá obsah produkovaný CRI, vždy v pozitivním tónu vůči Číně.“<sup>88</sup>

Čínské snahy o lokalizaci oficiálních narativů, které se přesně drží skriptu vytvářeného centrální vládou a vedením Komunistické strany Číny, zatím možná nepůsobí příliš sofistikovaně. Z výše představené analýzy je však zcela zjevné, že na čínské straně probíhá proces učení, díky němuž ČLR hledá nové cesty, jak představit oficiální propagandu zahraničnímu publiku. Zdokumentované procesy tzv. praní informací (information laundering), které znesnadňují jejich atribuci, by měly varovat před liknavostí nebo dokonce povýšeností při posuzování čínských technik. Zjevná schopnost využívat prokazatelně funkční metody komunikace, od spolupráce s proruskými ‚alternativními‘ médii po zapojení politických sdělení do zdánlivě banálního oddechového obsahu, by měla být varovným signálem. Pokud se postupně kumulované zkušenosti a znalosti spojí s efektivnější lokalizací narativů a větší zběhlostí ve využívání sociálních médií, budou čínské informační operace zaměřené na Evropu v budoucnosti stále sofistikovanější a hůře odhalitelné.

---

<sup>88</sup> Stefan Vladislavljev, emailový rozhovor, 15. února 2023.

